

"Jobb polgárt, jobb
hazafit s jobb embert
nevelni, ez a népfő-
iskola célja."
MÓRICZ ZSIGMOND

FM.6221.

Mécsvilág

II.évf.

I.
szám

A SÁROSPATAKI NÉPFŐISKOLA TÁJÉKOZTATÓJA

Sárospatak, 1988. január 29.

BEKÖSZÖNTŐ

Mi lehet maradandó érték az ember számára? Életünk során sokszor és sokféle módon tesszük fel ezt a kérdést, ha megpróbálunk eligazodni egyre bonyolultabb világunkban. Ez annál is inkább foglalkoztatja a gondolkodó embert, mivel az utóbbi években soha nem látott értékzavar tapasztalható szűkebb és tágabb világunkban. Míg apáinknak stabil környezetet adott az őket körülvevő társadalom erkölcsé, elvárásai, fenntartásrendszere, addig mára szinte minden felborult.

Mindent eltorzított az anyagiasság fétise, az önzés, a kultúrálatlanság. Eddig nem tapasztalható mennyiségben ömlik ránk a szenny a rádióból, televízióból, a filmből. Nincs becsülete a tudásnak, a tisztességes munkának, az önfeláldozásnak. Csoda, ha e kor embere csak ténfereg ebben a kifordult világban?

Mégis ahhoz, hogy valaki egészséges módon, értékesen tudja megélni világunkat, célokat tudjon kitűzni maga elé és azokat megvalósítani képes legyen, szükség van valamire amibe kapaszkodhat. Olyan támpontot kell találnunk, amit senki nem tud elvenni tőlünk, amitől tartást, emberi "büszkeséget" nyerhetünk. Az anyagi dolgokat elvehetik tőlünk, a szépség múlandó. Magunkban kell hát keresni az értékeket!

Amikor mindezt végiggondoltam, sok megoldás vetődött fel bennem: hazafiság, szeretet, barátság és sok-sok érték, amit öröknek tart az ember, bár ez ma kevésbé vezérli cselekedeteiket. Hogy mégsem ezeket választottam annak az az oka, hogy eszembe jutott a Fórum, ahová szántam e kis írást. Egy népfőiskolai lap hasábjaira. Mivel tanulni jöttünk össze, hát nyilvánvalóan a tudást kell, hogy válasszam. Ez lehet a vezérfonal, a tartást adó talentum.

Legyen számunkra a merre és a hová a nagyobb tudás. Tudjuk már a programtervből, lesz lehetőségünk ezt megszerezni. Használjuk ki hát az alkalmat, de tudnunk kell azt is, hogy pusztán a tudás nem lehet cél, és más értékektől áthatva könnyebb azt megszerezni. Könnyebb barátok között - egymás gondolatait építve, egymással vitázva - tanulni; könnyebb úgy, ha tudjuk, hazánknak és szűkebb környezetünknek hasznára válhatunk, ha magunkat építjük. Működjön e kilenc nap alatt a tudás célként és eszközként világunk jobbítására.

Zsoltár Varga

Ajánlás

HA nagyon röviden kell megfogalmaznom, miben látom a sárospataki népfőiskolai vállalkozás feladatát, akkor ezt válaszolhatom: segítsen minden érdeklődő fiatalnak abban, hogy meglelje "honját a hazában".

TUDOM, illene ezt bővebben kifejteni, de most csak pár sornyi hely áll rendelkezésemre. Hadd emlékeztessenek rá: nem várhatunk rendszeres alkotómunkát, cselekvőkészséget, áldozatvállalást attól, aki nem ismeri mai állapota gyökereit, aki nem kötődik egy földrajzi ponthoz, aki nem talál befogadó közösséget!

RENG lábunk alatt a föld? Kevés a szilárd támpont tájékozódásunkban? Nincs elég biztonságérzetünk? Teremtünk valódi otthont, amelyért munkálkodni érdemes, amelyet akár lemondások árán is rendben tartunk, amelynek ajtaja a társak előtt nyitva áll, s amelynek ablakából a nagyvilágra látni!

A NYÍLT beszéd, a valahová való tartozás tudata, a közösségi gondolkodás elvezethet oda, hogy megtaláljuk, megépítsük ezt az otthont. A sárospataki népfőiskola lehet az indíttatás egyik energiaforrása.

M. + Cs. Balin

*

Hitem szerint egy hazát, egy országot sokféleképpen el lehet hagyni. Külső és belső emigrációval, alkoholiszállással, szubkulturális ingoványokba merüléssel, a kényeszeres jellegű, notórius örömkeresés megannyi változatával. Mindezek a valamennyiünkben meglévő menekülési ösztön olcsó és gyáva változatai. Otthonra lelteni, a hazát belakni, "hont foglalni" nehezebb.

Mert nem hiszek abban, hogy a haza automatikusan a miénk. Minden nemzedéknek és minden egyes embernek részt kell vennie folyamatos honfoglalásban. Be kell lakni minden talpalatnyi földet, naponta megküzdeni minden emberi kapcsolatért, a szellemi haza polgáraivá kell magasodnunk.

A népfőiskolát én ebben az értelemben tekintem közös vállalkozásnak. Résztvevőikként szolidárisak, testvéri szövetségesek s harcostársak lehetünk egymással, itt a szűkebb pátriánkban is. Az előttünk járókra én fiúi tisztelettel tekintek, hoha tisztában vagyok vele, hogy ezt a vállalkozást - itt és most - nekünk kell sikerre vinni.

Balin. László

Nem értem. Az elmúlt néhány órában szokatlan tünetek jelentkeztek rajtam. Rajtam, eleddig megközelíthetetlennek tudtam magam, álltam szilárdan, bevehetetlenül, s a közeledők valamennyi fegyvere kicsorbult önhittségemen, vagy átsuhant oda-vissza vajpuha cinizmusomon. Sérthetetlen voltam, s csak várnom kellett, míg jószándékú "támadóim" karja lehanyatlott, s értetlen-keserűn eloldalogtak gúnyos mosolyom tuskéivel. S most mégis...

De álljunk csak meg egy pillanatra! Hát mi történt? Megszelidült az emberevő? Elbárányosodott a magányos farkas, s nyakában színes pánthlikával bégetve kér bebocsáttatást az akólba? Nem, itt azért még nem tartunk.

Akkor sem értem. Ez az egész váratlanul jött /érdekes, majdnem azt írtam: támadott/, s még nem ocsúdtam fel. Különös, felettébb különös. Első jelentkezésének nem tulajdonítottam nagy figyelmet. Azt találtam mondani a bemutatkozásnál: szeretném egy közösség tagjának vallani magam. S nem pirultam bele, mint hazugságaimba általában. Ejnye Attila - gondoltam - ezt miért kellett mondanod? Hiszen soha sem érezted szükségét a "valahová-tartozásnak", s ha mégis, úgy nem vallottad volna be, ha tíz körmődről lehúznak, akkor sem. Udvariaskodás? Nem, ez nem a te műfajod. Sértettél már vérig ezer-és-egy embert, haragítottál magadra nem-eggyel többet. Eddig jutottam, aztán legyintettem /ez már az én műfajom/, s futó bosszúsággal enyhültségemen, elfelejtettem. Nem is vettem részt a többi programon, elmentem a húsz év óta egyedül vágott ösvényemen.

Másodszor reggel lepődtem meg, ébredés után az órára pillantva. Elkéstem, de se baj - akartam mondani, de az ismert szavak csak nem jöttek a nyelvemre. S észre kellettennem, hogy szégyenkezve kapkodom fel a ruhadarabjaimat. Nofene, biztos Balácsi és Kovács tanár miatt ez az ismeretlen érzés - villant át rajtam. Elvettem. Hiszen - megkövetem most őket - bizony gyakran aludtam jóízűen óráik létogatása helyett. Hát mi van velem - toporogtam zavartan a társalgó ajtaja előtt /tanács-talan dúvad/, s ekkor vallottam be először, félve kicsit a szokatlantól, hogy igenis izgat a közösségformálódás lehetősége. Örülök, persze hogy örülök az előadásoknak, a filmeknek, a kirándulásoknak. Én mégis a beszélgetéseket, a forró vitákat, az együttes világmegváltást várom.

S ha ebben nem is lenne részem /hiszem, hogy igen/, ha egyetlen barátra, társra sem tennék szert, ez új érzéssel: a közeledés szándékával akkor is gazdagabb lettem. Leomlott egy fal, s tódul, süvölt be a friss levegő. Épp jókor, lassan felélttem készletemet. Én már kaptam valamit a Népfőiskolától.

1987. MÁJUS

XXXIV. évfolyam

5. szám

Napjainkban egyre több szó esik a termelés szellemi oldaláról, az emberi tényezőről. Sürgős társadalmi üggyé vált a közműveltség fejlődésének, a tudatbeli elmaradottság csökkentésének felgyorsítása. A gazdasági-társadalmi innovációs folyamatok, a termelési-technológiai szerkezetváltás, a decentralizációs törekvések, a demokrácia szélesítésének igénye, valamint a kulturális olló ezekkel éppen ellentétes irányú mozgása nem kevés gond. E közismert összefüggések mellett a haladó sárospataki közművelődési hagyományok és a *Comenius Tanítóképző Főiskola* utóbbi tíz évben kibontakozó következetes felnőttnevelési törekvései, a felhalmozott tapasztalatok juttattak el bennünket a népfőiskolai gondolat mai szellemű újraértékeléséhez, kísérleti megvalósításához.

Előzmények

A nyolcvanas évek elejétől főiskolánkon, szűkebb oktatói körökben egyre gyakrabban vetődött fel a népfőiskolának mint közművelődési formának a létjogosultsága. Az elképzelés ébren tartásához az is hozzájárult, hogy az elmúlt évek során számos hallgatói szakdolgozat, sőt doktori disszertáció készült az egykori sárospataki népfőiskola történetéből. 1983-ban a főiskolai tanács is napirendre tűzte a témát, és a népfőiskola megszervezése mellett foglalt állást. A gondolat helyességét, életszerűségét a területileg illetékes megyei pártbizottság tanácsülésünkön jelen lévő képviselője is megerősítette. A következő évben a téli népművelési gyakorlat (TNGY) keretében egy főiskolai-egyetemi hall-

gatócsoport vizsgálta a kérdést. A nem megfelelő helyismeret és a félreértelmezett tájékoztatás miatt kilátástalannak ítélték itt a népfőiskola jövőjét.

Szólnom kell az 1985 tavaszán megalakult *Kazinczy Ferenc Társaság* témánkkal kapcsolatos rendkívül pozitív szerepéről, kezdeményező készségéről. A társaság céljai között a Kazinczy-kultusz ápolása, a szép magyar beszéd ügye mellett szerepel a műveltség terjesztése, a haladó hagyományok ápolása is. Következésképpen az 1986-os közgyűlésen felvetődött a népfőiskola megindításának gondolata, illetve a múlt év szeptember 19-én ülésező elnökség határozatot hozott a Sárospataki Népfőiskola felújítására, egy kísérleti téli tanfolyam megszervezésére. A társaság elnöke személyesen vállalta az ügy gondozását. A későbbiek során megalakult előkészítő-koordinációs bizottság vezetőjeként nemcsak az operatív feladatokból, de a tartalom kimunkálásából is orszálrészt vállalt.

Az indítvány széles körű támogatásra talált. Több szervezet összefogásának köszönhető, hogy a régen érlelődő gondolatból megszületett az 1987. évi téli népfőiskolai tanfolyam, melynek főiskolánk adott otthont. (Az első tanfolyam 51 évvel ezelőtt, 1936-ban alakult meg a *Sárospataki Református Főiskolán*.) A kezdeményezők és támogatók között ott volt a fentebb említettek mellett a *TIT Országos Népfőiskolai Tanácsa és megyei szervezete*, az *Egyetemi és Főiskolai Közművelődési Tanács*, a *megyei közművelődési módszertani központ*, *Sárospatak város Tanácsa* és *KISZ-Bizottsága*, valamint a *Művelődés Háza*.

A szervezés és lebonyolítás

céljára a fenti szervek képviselőinek részvételével életre hívott koordinációs bizottság – melynek titkára voltam – nem kis feladatra vállalkozott. Tagjai az előkészítő és szervezési munkálatokon túl mindvégig figyelemmel kísérték a tanfolyam munkáját, esetenként személyesen is közreműködtek. A beiskolázási terület Sárospatak és közvetlen vonzáskörzete. Felhívással fordultunk valamennyi gazdasági egység vezetőjéhez, a községi tanácsok elnökeihez. Éltünk a szóbeli propaganda lehetőségeivel, és az *Észak-Magyarországban*, megyei lapunkban is megjelentettük tájékoztatónkat.

Harsányi István...

... és hallgatói

A szervezés során hangsúlyoztuk, hogy az üzemek, vállalatok vegyék figyelembe a jelentkezés önkéntességét. Ez utóbbi, szemléletbeli okok miatt, csak részben valósult meg.

Az eredeti elképzelések szerint kétéhetes, bentlakásos tanfolyamról lett volna szó, amelyet felkészítő szeminárium előz meg. A munkahelyi napi gondok, közvetlen érdekek már-már feloldhatatlannak tűnő ellentmondást szültek. Alkalmazkodva e kényszerítő körülményekhez, a *tanfolyam* idejét nyolc napra, az *előkészítő szemináriumot* egy napra korlátoztuk, a részvételi díjat 2000-ról 500 forintra csökkentettük. A megjelölt határidőre huszonötön jelentkeztek írásban. A hagyományokhoz híven főiskolánk négy hallgatója is részt vehetett a tanfolyamon; ez számukra igen eredményesnek bizonyuló közművelődési gyakorlat volt.

Január 31-én tartottuk az előkészítő szemináriumot, majd február 6-14. között a tanfolyamot. Sajnos, a jelentkezőknek csaknem a fele már az első

Népfőiskolai kísérlet Sárospatakon

találkozóra sem jött el, ketten később maradtak ki. A létszám csökkenésében kivétel nélkül munkahelyi okok játszottak közre. Így tizenkét állandó és két időszakos hallgatónk volt. Átlag életkoruk 25 év, többségben férfiak, 30 százalékuk szellemi, 40 fizikai dolgozó, újabb 30 százalékuk pedig nappali tanítóképzős; két kivétellel – akik Miskolcra, illetve Tiszakarádrról jöttek – sárospatakiak voltak.

A tanterv és tananyag

szerkezeti kimunkálásában, a didaktikai elvek érvényesítésében, a módszeres eljárások megválasztásában a *hagyományokra* építettünk. Komplex nevelési-képzési cél megvalósítására törekedtünk, és ennek szellemében válogattuk össze a feldolgozásra szánt ismeretanyagot. Igyekeztünk érvényesíteni a *cél* és a *program* összhangját, amelyet a régiak oly nagyszerűen meg-

tudtak oldani. A tágabban értelmezett történelmi, társadalmi, természeti környezetből kiindulva, a tudomány és művészet legidősebb kérdéseit érintve jutottunk el újra és újra a helyi társadalom, a munkahely, a család, az egyén problémáihoz. Az egyes témakörök tárgyalása kapcsán mindig *középpontba* került a konfliktusokkal terhes, a kiüresedett vagy hiányzó társaskapcsolatoktól szenvedő *ember*, aki gondolataival, érzéseivel sokszor

magára marad, természetes közösség-teremtő vágyát, a közösséghez tartozás igényét olykor szubjektív, máskor objektív okokból (esetleg mindkettőből következően) nem tudja a kívánt módon megélni. Mi legfontosabb célunknak valóban az egymásrautaltság, a közös dolgaink iránti felelősség, az illetékeség, a beavatottság tudatának felkeltését és ezzel összefüggésben a megújulási szándék, az öntevékenység, a közügyeket szolgáló tettekkészség, alkotóvágy kibontakoztatását tekintettük, amelyet aztán ki-ki saját szűkebb környezetében saját példájával másoknak is továbbad. Meggyőződésünk, hogy csakis *alulról építkezve* – ennek természetesen nem a népfőiskola az egyetlen formája – lehetséges elindítani hatékony társadalmi mozgást az előttünk álló, egész népünk érdekeit szolgáló szocialista célok mielőbbi megvalósítása érdekében.

A főbb témacsoportok a következők voltak:

- A népfőiskola lehetőségei egykor és ma, külföldön és itthon, szerte az országban és Sárospatakon.

- Sárospatak és vonzáskörzetének jelene.

- A falu egykori és mai élete; az embernek a társadalmi környezetben elfoglalt helye, társadalmi gondjaink, feladataink.

- Az embernek a természetben elfoglalt helye, a környezetvédelem problémái, a természettudományok új eredményei.

- Önismeret, társaskapcsolatok. Halmaz, csoport, közösség.

- A történelem levéltári forrásai, az irodalmi hagyományok, a történelmi személyiségek szerepe.

- Az irodalom, a színház, a vers.

- Hogyan közelítsünk a képzőművészeti alkotásokhoz?

- Mit adhat az embernek a zene?

- Gazdasági, társadalmi, művelődési életünk; mai helyzetünk; jövőnk kilátásai.

- A népfőiskolai tanfolyam értékelése, továbbfejlesztésének lehetőségei.

Az érvényesíteni kívánt *nevelésdidaktikai elvekből* a legfontosabbnak tartottuk a partneri kapcsolatot, a közérthetőséget, a tudatosságot, az aktivitást, a szemléletesség megvalósítását, a tevékenységen alapuló tanulást, illetve a közösségi-közéleti szerepek, az önismeret-önirányítás, az önművelés gyakoroltatását, a magasabb szellemi régiókba való betekintést, az összefüggések meglátásából eredő felismerés

örömeinek megéreztetését. Nagy gondnal válogattuk össze a megfelelő szervezeti formákat és módszereket.

Az előkészítő szeminárium

előtt levelezni kezdtünk a népfőiskolára jelentkezőkkel. Elküldtük a programtervezetet, ehhez jegyzéket csatoltunk, amely Sárospatakhoz kötődő neves irodalmi személyiségek műveiből tartalmazott olyan idézeteket – a szerzők nevét nem tüntettük fel –, amelyek különböző módon fejezik ki a népfőiskolai szellemet. Az volt a feladat, hogy mint leendő népfőiskolások, tanulmányozzák ezt az anyagot, s a felkészítő szemináriumon mondjanak véleményt a programtervezetről, továbbá válasszák ki a népfőiskola mottójául javasolt idézetet, és azt indokolják is.

A január 31-i szemináriumon a személyes bemutatkozás után, amelyből a tanfolyam vezetői – az előkészítő koordinációs bizottság elnöke és titkára, mindketten főiskolai oktatók – sem maradtak ki, következett a „házi feladat” megbeszélése. Demokratikus szavazás eredményeként népfőiskolánk jelmondata a következő lett: *„Az öröm abból ered, hogy valaki meg tudja látni azt, ami szép és jó az életben.”* Móricz Zsigmondtól való az idézet, következőképpen e téli tanfolyam névadója is ő lett: *Móricz Zsigmond Baráti Kör*ként megalakultnak nyilvánítottuk a népfőiskolát. Abban a reményben, hogy lesz folytatás, és a következő csoportok is választanak majd maguknak névadót, tehát nemcsak az évszám: a kör neve is jelezni fogja a folytonosságot, illetve a tagozódást.

Az előkészülethez tartozott még, hogy a tagok megválasztották a kör tisztségviselőit. (Az egykori sárospataki népfőiskolán *Szeretettelva* néven alakítottak faluközösséget, ennek keretében került sor a közéleti szerepek, az önkormányzat, a demokratikus közösségi élet gyakorlására. Mai körülményeink között mi a *baráti kört* találtuk erre megfelelő szervezeti keretnek.) Minden népfőiskolás kapott tisztséget és azzal járó feladatot. Így a tanfolyam egész ideje alatt az önszervezés, önvezérlés érvényesült. Az *elnök*, az *elnökhelyettes* és a kör *titkára* ellátták a vendégladók fogadásával, bemutatásával, az egyes foglalkozások levezetésével járó feladatokat. A *pénztáros*, a *krónikás*, a *nótafa*, a *könyvtáros* az elnevezésből eredő te-

endőket végezte, a népfőiskola életének dokumentálását a *leíró-szerkesztő bizottság* tagjai vállalták.

A témakörök feldolgozásában

mindvégig a *beszélgetés*, a *vita*, a *szeminárium* és a *konzultáció* volt a jellemző módszer. A bevezető, gondolatébresztő ismeretek közvetítésére – hűen a hagyományokhoz – az *elbeszélést* választottuk. Meghívott beszélgetőpartnereink közül sokan hosszasan maradtak, közelebb-ről megismerkedtek a résztvevőkkel, az őket foglalkoztató kérdésekkel, gondolatokkal. Így volt ez szokás az egykori népfőiskolán is. A vendégek legtöbbször távozáskor elmondta, sőt a népfőiskolai naplóba is beírta, hogy nagy *élmény* volt számára az eszmecsere, az „átlagember” reakciónak, problémáinak közvetlen megtapasztalása. Számos kiváló országos és megyei szakember látogatott el hozzánk, vállalta a beszélgetést, a vitát a népfőiskola hallgatóival. Többek között *Juhász Árpád*, a Televízió főmunkatársa, *Sz. Tóth János* szociológus, *Harsányi István* pszichológus, *Barsi Ernő* népzenekutató; *Vancza János*, *Miklós Imre*, *Dobrik István*, a megyei politikai élet különböző szakterületeinek képviselői; *Kulesár Imre* színművész, *Kalász László* költő. De ellátogattak a népfőiskolára a Művelődési Minisztérium illetékes szakemberei, Sárospatak város vezetői, körzetünk országgyűlési képviselője is. Az 1936-ban induló népfőiskolai mozgalom egyik kimagasló személyisége, a Sárospatakon élő *Újszászy professzor* és három régi népfőiskolás is megისტeltelte jelenlétével a Kört.

Az elméleti foglalkozások kiegészültek kirándulásokkal, ahogy egykor nevezték: „*látóutakkal*”. Voltunk a sátoraljaújrhelyi *levéltárban* és *múzeumban*, a *Tiszántúli Református Egyházkerület Sárospataki Tudományos Gyűjteményeiben*, a *Rákóczi Múzeumban*, a *Sárospataki Képtárban*. Ezek a látóutak mindig egy-egy témakörhöz kapcsolódtak, ahogyan a művész-költő-közönség találkozó vagy az irodalmi, zenei illusztrációk, illetve az esti programok is. Az utóbbi igen változatos és sokrétű volt: irodalmi est Kalász László, másik alkalommal *József Attila* verseiből; zenei klubest komolyzenéből, bemutattuk a főiskola spirituálégyüttesét; majd a Művelődés Háza farsangi bálján vettek részt a népfőiskolások. De talán a leg-

jobban sikerült a *záró esti foglalkozás*, amikor is a kör tagjai szerepeltek, megmutatva személyiségük eddig rejtve maradt értékeit. Vidám klubestrelé számítottunk, és helyette tartalmas, gondolatokban gazdag műsor bontakozott ki, amely az ember szeretetvágyáról, szeretetigényéről szövegezt az irodalom, a zene nyelvén, a népfőiskolások színvonalas tolmácsolásában.

A napirend kialakításakor is a hagyományok vezéreltek bennünket. A témakörök megvitatása, a látóutak, az esti összejövetelek mellett sor kerülhetett elmélyült önművelésre, önismereti, közösségteremtő játékokra, és nem hiányzott a népdal sem.

Az egykori sárospataki népfőiskolások *Kérékvágás* című újságjukban őrizték meg a főbb történések, események, a feldolgozott témák lenyomatát. A Móricz Zsigmond Baráti Kör *Mécsvilág* címen belső használatra készült kéziratban örökölte meg eddigi életét. A népfőiskola kilencnapos időtartama alatt a *Mécsvilágnak* négy száma jelent meg. A kör tagjai írták és szerkesztették ezt a házi újságot, jelmondataként *Móricz Zsigmond* szavait választva: „*Jobb polgárt, jobb hazafit s jobb embert nevelni, ez a népfőiskola célja.*”

Az utolsó napon *értékeltek*, elemeztük az eseményeket, majd ünnepélyes keretek között átadtuk az esztétikus emléklapokat. Ezt követően a Kör határozatot hozott az öntevékeny folytatásra. Ennek máris konkrét megnyilvánulása, hogy *május 2–3-án* a népfőiskolások és családtagjaik kétnapos együttletet szerveznek egy Sárospatakhoz közeli falu üdülőjében, vendégünk egy családszociológus lesz.

Összegzésként

számos tanulság adódik. A komplex, integrált műveltséganyag, az aktivizáló, közösségformáló módszerek, a permanens vagy részlegesen folyamatos együttlet olyan elmés, szuggesztív egyéniségekkel, akik a legbonyolultabb összefüggéseket is közérthetően tudják megvilágítani, az elmélyült művelődés, vagyis mindezen nevelési

tényezők harmonikus összecsengése – az időtartam viszonylagos rövidege ellenére is – hihetetlenül hatékony személyiségfejlesztőnek bizonyult. A kísérlet a *közösségi nevelés igazi műhelye volt*, s ezt a nem várt lemorzsolódás miatti – nevelési szempontból viszont kedvező – kis létszám is elősegítette. A résztvevőknek egyre inkább felelősségteljes, őszinte és kritikus hangú megnyilatkozásai, kezdetben bátortalan vitakészségük, önvezérlési képességük fokozatos kibontakozása, a további kapcsolattartás erősen óhajtott igénye, a már azóta is tapasztalt apróbb megnyilvánulásai az együvé tartozás érzetét, a közösségi szellem felerősödését tükrözték. Az egyik részt vevő miskolci fiatalember így fogalmazott: „*Örülök, hogy kevesen voltunk, csakis így alakulhatott ki bensőséges, igazi légkör.*” „*Felszabadultam a nem tudás nyomása alól*” – mondta az egyik fiatalasszony. Az értékelés során szinte valamennyien említették, hogy meghatározó élményeket szereztek, megízlelték a szellemi örömet, felébredt kíváncsiságuk a kultúra iránt, jó volt kiszakadni a hétköznapi szűk világából, tágabb horizontok nyíltak meg; stb.

A fentiekből bizonyító erővel következik, hogy a népfőiskola mint közművelődési forma *mai körülményeink között is időszerű.*

Tágabb visszhangja nem ilyen egyértelműen pozitív. Sokan még ma is a mennyiség, a számszerűség bűvöletében élnek, és ilyen alapon vonnak le messzemenő következtetéseket. A széles közvélemény nem tudja és nem is tudhatja, mit jelent a népfőiskolai forma. Korábbi tapasztalatok alapján egyféle tanfolyamnak tekintik a többi között. Furesának, rendhagyónak érzik, hiszen nem politikai, nem szakmai képzés. „*Akkor mi?*” – teszik fel csodálkozva a kérdést. Képesítést, bizonyítványt nem ad, akkor milyen iskola ez, egyáltalán mi szükség van rá? – mondják a laikusok. A megítélésben a *tájékozatlanság* épp úgy kísértő veszély, mint a *mennyiségi oldal túlhangsúlyozása.*

Megszívlelendő tanulság, hogy bizony mindannyiunknak *gyakorolni kell még a demokráciát.* Olykor-

olykor mi, a tanfolyam vezetői is észrevettük, hogy a partneri kapcsolatból, a másik ember autonómiájáról megfeledkezve, jól beidegzett szokás szerint intézkedünk, „*kinyitvánitunk*”; stb. Ezekben az esetekben szinte azonnal érzékelhető volt a tagság visszahúzódása, az aktivitás, az öntevékenység lefékeződése.

Igazán célravezető csakis a népfőiskola bentlakásos formája lehet, hogy miért, úgy hiszem, nem kell indokolni. Mi úgy gondoltuk, hogy a jelentkezők többsége a környező falvakból fog érkezni, de nem ez történt. Így a bentlakás felemás volt. Fontos követelmény ugyanakkor, hogy egy nagyobb nevelési együttes adjon otthont a népfőiskolának. Az anyaintézmény szellemisége, légköre, tekintélye, tárgyi felszereltsége előnyököt, nevelési többletet eredményez. Ez szintén a régiek tapasztalata, s a mi kísérletünk is meg erősíti. A pedagógusképző intézmények ehhez ideális háttérül szolgálnak.

A népfőiskola jelentős *szellemi és anyagi ráfordítást* igényel. Külön gond, hogy éppen a munkaidőalap védelmének szigorításával egyidejűleg kísérleteztünk. A népfőiskolai forma pillanatnyilag szokatlan, nincs kialakult mechanizmusa, ellene hat az „azonnali megtérülés” megmerevedett sémája. A sárospataki kísérlet – a munkahelyi hiányzást nem számítva – személyenként ötezer forintba került. Ez a létszám emelésével (legfőképpen 25 tagig) lényegesen csökkenthető. Esetünkben a résztvevők száma (tizennégy fő) elképzeléseinknek megfelelően alakult, hiszen eredetileg tizenöt jelentkezőnek terveztük a tanfolyamot. A kísérlet végül is beváltotta a hozzáfűzött reményeinket, megérte a szellemi és anyagi befektetést. A Móricz Zsigmond Baráti Kör kibontakozóban lévő utóélete is erősíti azt a meggyőződésünket, hogy a népfőiskolai forma újkeletű meghonosodása időszerű. A Sárospataki Népfőiskola 1936 és 1949 között országos modell volt. Nekünk szemlélniük van honnan tanulni, van mit továbbadni, és úgy érezzük, hogy ez kötelességünk is.

Homonnayné Jób Klára

„Az öröm abból ered,
hogyan valaki meg tudja látni azt, ami szép és jó az életben.”
Móricz Zsigmond

A Sárospataki Népőiskola szervezőbizottságának javaslata meghallgatásra talált. Első találkozásunkkor elfogadtuk a baráti kör alapításának gondolatát, így közös munkánkat e szervezeti keretek között végezzük. Névadónk Berzsenyi Dániel, róla, valamint a tisztségek betöltéséről a következő számunkban olvashattok.

Berzsenyi Dániel

Program:

P é n t e k - január 29:

16 órától: Sárospatak szerepe a magyar művelődésben
Előadók: KÖDÖBÜCZ József és FÖLDY Ferenc

Este: Önismereti játékok

S z o m b a t - január 30:

9 órától: L á t ó ú t az Egyházkerületi Tudományos Gyűjtemények nagykönyvtárában, múzeumában, levéltárában
Kalauzaink: SZENTIMREY Mihály és HÖRCSIK Richárd

Beszélgetés UJSZÁSZY Kálmán professzorral

14 órától: Beszélgetés a népfőiskolai hagyományról
/Volt pataki népfőiskolások részvételével/

15 órától: F i l m v e t í t é s
Beszélgetés a film alkotóival, GULYÁS Gyulával és GULYÁS Jánossal

Este: A mai magyar valóság filmdokumentumokban
/Videovetítés/

V a s á r n a p - január 31:

9 órától: A társadalom és a politika néhány alapkérdése
Előadó: BIHARI Mihály

14 órától: Csoportjelenségek a pszichológiában
Előadó: KOCSIS György

Este: A zene mai életünkben
Találkozás BARSZI Ernővel
Közreműködik FÖLDYNE ASZTALOS Adrienn

H é t f ő - február 1:

9 órától: Megyénk gazdasága
Előadó: MIKLÓS Imre

13 órától: A magyar gazdaságpolitika
Előadó: ROZGONYI Tamás

16 órától: Beszélgetés a színházról
Vendégünk a nyíregyházi színház rendezője

Este: Schiller: Ármány és szerelem
A nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház előadása

K e d d - február 2:

8,32-kor: L á t ó ú t Sátoraljaújhelyen
Látogatás a Kazinczy Ferenc Múzeumban és a Zempléni Levéltárban
Kalauzaink: FEHÉR József és HÖGYE István

13 órakor: L á t ó ú t Pácinban
Látogatás a Bodrogközi Kastélymúzeumban
Kalauzunk: NAGY Géza
Beszélgetés a bodrogközi falvak múltjáról, jelenéről és jövőjéről

S z e r d a - február 3:

- 9 órától: Megyénk társadalmi-gazdasági fejlődésének néhány időszerű kérdése
Előadó: NAGY Aladár
- 14 órától: Kommunikáció, tömegkommunikáció, metakommunikáció
Előadó: HARSANYI István
- Este: Beszélgetés a népfőiskolák lehetőségeiről
/Volt pataki népfőiskolások részvételével/

C s ü t ö r t ö k - február 4:

- 8,30-tól: A tudomány a jelen és a jövő szolgálatában
Előadó: VEKERDI László
- 14 órától: A néphagyományok mai életünkben
Előadó: VIGA Gyula
L á t ó ú t a Rákóczi Múzeumban
- Este: Táncház a Művelődés Házában

P é n t e k - február 5:

- 9 órától: Valóság és irodalom
Vendégeink: VARGA Csaba és GULYÁS Mihály
- 14 órától: L á t ó ú t a Sárospataki Képtárban
Író - művész - közönség találkozó
Vendégeink: SERFŐZŐ Simon, CZINKE Ferenc,
FECSKE Csaba
Házigazda: DOBRIK István
- Este: Klubest

S z o m b a t - február 6:

- 9 órától: Értékelő megbeszélés népfőiskolai tanfolyamunkról
Vendégeink: TÓTH János, PETHES Attila,
SZABOLCS András, BOZSIK Sándor

+

A "Mécsvilág" II.évfolyamának számai pénteken, hétfőn, csütörtökön és szombaton jelennek meg.

+

A népfőiskolai tanfolyam otthona a Comenius Tanítóképző Főiskola II.sz. Dezső Lajos Kollégiuma:
3950 Sárospatak, József Attila utca 33.

+

A SÁROSPATAKI NÉPFŐISKOLA SZERVEZŐBIZOTTSÁGA:

Dr.Balázsi Károly, Barna László, dr.Dobrik István, Fésűs Attiláné, dr.Földy Ferenc, dr.Gönczy Ákos, Grega Sándor, dr.Hörcsik Richárd, Iski Ildikó, dr.Komáromy Sándor, dr.Kováts Dániel /elnök/, Nagyné Majercsák Gizella, Rózsahegyi János, Saláta László, Szabolcs András, Tóth István

MÉCSVILÁG: A Sárospataki Népfőiskola Berzsenyi Dániel Baráti Körének tájékoztatója. - Kézirat gyanánt, belső használatra! - Felelős szerkesztő: dr.Kováts Dániel. Szerkesztette: Mislai Attila, Kovács Zsolt.

194/1993.

